

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBATSELA 2014

MEPUTSO: 100

NAKO: 2½ diiri

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 5.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Lephephe le, le arotšwe ka DIKAROLO tše PEDI, e lego ya A le ya B.
KAROLO YA A: Ditaodišo (50)
KAROLO YA B: Ditšweletšwa tša tirišano: (25 x 2) (50)
2. Araba potšišo e TEE karolong ya A le dipotšitšo tše PEDI karolong ya B.
3. Šomiša polelo yeo o lekwago ka yona.
4. Thoma karolo YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng le LEFSA.
5.
  - Potšišo YE NNGWE le YE NNGWE e be le peakanyo ya yona.
  - Peakanyo e be ka tsela ya mmepe wa monagano.
  - Go be le nyalelano gare ga diteng le peakanyo.
  - Ela hloko polelo, mongwalelo le go hlokola.
  - Sebopego se bohlokwa sengwalweng sa gago.
  - Peakanyo e tšwelele pele ga taodišo.
6. Peakanyo e swanetše go bonala gabotse gore ke peakanyo. Keletšo ke gore go thalwe mothaladi go putlaganya le peakanyo ya gago.
7. Šomiša metsotso ye e ka bago ye 80 go KAROLO YA A, ye 70 go KAROLO YA B.
8. Dikarabo di nomorwe go ya le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona.
9. Thaetlele/Hlogo e se ke ya balwa ge go balwa palo ya mantšu.
10. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

KAROLO YA A: DITAODIŠO**POTŠIŠO YA 1**

Kgetha e TEE ya dihlogo tše di latelago gomme o ngwale taodišo ya botelele bja mantšu a go se fete a 450 (diteng fela).

Taodišo e rulaganywe ka lenaneo la go swana le la mmepe wa monagano. O tla fiwa meputso ya diteng le peakanyo, polelo, mongwalelo, go hlokola gammogo le sebopego.

- 1.1 Bagwera ba ka ba nthušitše kudu gore ke kgone go itokišetša ditlhahlobo tše. Tia di lle. [50]
- 1.2 Mmušo o lwantšhitše bohloki le bodiidi ka go aba dijo dikolong. Phurolla sa mafahleng a gago. [50]
- 1.3 Bohlokwa bja go bolela phatlalatša ka tlaišo. [50]
- 1.4 E be e le la mathomo bophelong bja ka ke sekišwa! [50]
- 1.5 Ke nako ya gore batswadi ba boledišane le bana ba bona ka merero ya thobalano. [50]
- 1.6 Dipapadi di kgatha tema ye bohlokwa poelanong ya merafe Afrika-Borwa. [50]
- 1.7 Kgetha se TEE sa diswantšho tše di latelago gomme o ngwale taodišo ka sona. Diswantšho tše di ka tsoša maikutlo goba boikgopolelo bjo bo itšego.

ELA HLOKO: Go swanetše go ba le kamano magareng ga taodišo ya gago le seswantšho seo se kgethilwego.

1.7.1

[Inthanete: www.google.com]

[50]

1.7.2

[Inthanete: www.google.com]

[50]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO**POTŠIŠO YA 2**

Araba dipotšišo tše PEDI go tše tshela tše di latelago. Botelele bja karabo ya gago e be mantšu a go se fete a 200 (diteng fela).

Setšweletšwa se rulaganywe ka lenaneo la go swana le la mmepe wa monagano. O tla fiwa meputso ya diteng le peakanyo, polelo, mongwalelo, go hlokola gammogo le sebopego.

2.1 LENGWALO LA SEGWERA

Mogwera wa gago o tlogetše sekolo gare ga ngwaga ka lebaka la kgatelelo ya monagano yeo e hlotšwego ke tlhorišo ka lapeng la gabo. Mo ngwalele **lengwalo** o mo fe thekgo le go mo hlohleletša gore a boele sekolong ngwaga wo o tlogo.

[25]**2.2 POLEDIŠANO**

Mmapula le Motlatšo ba kgethile go ithutela mešomo ya go fapana ka morago ga mphato wa lesomepedi. Re alele **poledišano** ya bona mabapi le dikgetho tšeo.

[25]**2.3 POLELO**

Morutiši yo a bego a hlompha barutwana ka moka, wa go se kgetholle barutwana go ya ka semorafe le ditumelo, o tlogela mošomo ka lebaka la bogolo. Bjalo ka moemedi wa barutwana, ngwala **polelo** ye o tlogo e fa moletlong wa go laelana le senatla se.

[25]**2.4 PEGO YA SEMMUŠO**

O be o le gona ge go bapalwa papadi ya kgwele ya maoto ya mantšhanašakeng sekolong sa geno. Ngwalela hlogo ya sekolo **pego ya semmušo** mabapi le tiragalo ye.

[25]**2.5 TAODIŠWANA (ATHIKELE) YA MAKASINE**

Tsela ya go ya motseng wa geno e na le mekoti, ga e sepelege, ke maope fela. Bjalo ka mongwaledi wa Lekgotla la Tlhabollo Seleteng sa geno, ngwalela kuranta ya Seipone **taodišwana (athikele)** yeo go yona o hlohleletšago mmušo go hlokomela ditsela.

[25]**2.6 DITSHWAYOTSHWAYO**

O badile puku yeo e hlohleletšago bafsa ka ga bokamoso bja bona. Ngwala **ditshwayotshwayo** mabapi le puku yeo.

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA B:
PALOMOKA YA TLHAHLOBO:

50
100